

# GYÓGYPAEDAGOGIAI SZEMLE

Siketnémák, vakok, hülyék, gyengeelméjűek, dadogók és hebegők oktatásával foglalkozók  
SZAKKÖZLÖNYE.

<b>Előfizetési ára :</b>	Szerkesztik és kiadják :	Megjelenik minden
Egész évre . 8 korona	<b>NÉMETH LÁSZLÓ</b>	hónap elsején 1 ívnyi
Fél évre . 4 „	és	terjedelemben
Negyed évre . 2 „	<b>VÁRADI ZSIGMOND.</b>	

Szerkesztőség és kiadóhivatal: VIII. ker. Rökk Szilárd-utca 10. szám.

A lap tartalmáért felelős: NÉMETH LÁSZLÓ.

I. évfolyam.

Budapest, 1899. november 1-én.

11. szám.

**Tartalom:** Egységes tanterv: K-s.-tól. — Volt-e a vakok intézetében kézimunka-oktatás az újjászervezés előtt: Lovács Józseftől. — A gyógypaedagogiai intézetek 1900. évi költségvetése. — Hazai hírek.

## Egységes tanterv

### a 6—8 osztályu siketnéma iskolák és intézetek számára.

Közüktatásügyi miniszterünknek gyógypaedagogiai intézményeinkre is kiterjedő gondos figyelmét nem kerülte el az a körülmény, hogy siketnéma iskoláink és intézeteink működésében a lelkes és hivatása magaslatán álló tanszemélyzet önfeláldozó fáradozása dacára sincs meg a kellő összhang és megkívántató egyöntetűség, melynek okát igen helyes érzékkel első sorban is egy minden iskolára és intézetre nézve kötelező erővel bíró egységes tanterv hiányának tulajdonítván, tudvalevőleg még ez év elején gondoskodni méltóztatott arról, hogy a siketnéma oktatásügyünk terén kipróbált s gazdag gyakorlati tapasztalatokkal rendelkező szakférfaik közremunkálásával az egységes tanterv megalkottassék s ezzel siketnéma oktatásügyünk közel százados hiánya valahára orvoslást nyerjen.

Jól eső örömmel jelezhetjük, hogy a magas kormány eme bölcs gondoskodása és hathatós támogatása segélyével a majdnem  $\frac{3}{4}$  éven át folytatott alapos előkészítő munkálatok után, melyekben részt vettek a váci, budapesti, kolozsvári, temesvári és aradi iskolák és intézetek tanfőnökei egy-egy kötetet kitevő s a gyakorlati tapasztalatokból leszűrődött és kifejezedett tantervvel: a szakvéleményezés végett kiküldött bizottság a nagy feladat s felelősség tudatában f. évi szeptember 23.—29.-ig tartott gyűlésein végleges megállapodásra jutott az egységes tanterv részleteire nézve is úgy, hogy a kialakult vélemények s a rendelkezésre álló 5 tanterv alapján jelenleg már javában foly az egységes tanterv szövegezése s így remélhetőleg már csak hetek választanak el bennünket attól az időtől, a mikor az egységes tantervet lapozgatva, mindnyájunk régi, közös óhaját látandjuk abban megtestesülve.

Mert tekintve, hogy a tantervkészítő-bizottság tagjai sorában *Dr. Szabó Sándor*, miniszteri titkár úrnak, ügyeink lelkes és szakavatott vezetőjének elnöklete alatt hazai siketnéma oktatásügyünk kipróbált, érdemes bajnokai szerepeltek s mérték össze argumentumaikat és tekintve továbbá, hogy a tanterv szövegezésén a prakszis embere, *Borbély Sándor*, igazgató és szaktanácsi előadó fáradozik, a kinek értesülésünk szerint az előmunkálatokból is oroszlanrész jutott: teljes megnyugvással, bizalomteljes várakozással és a legszebb reményekkel eltelve nézhetünk az új tantervnek elébe, mely hivatva leend bennünket magasztos, de fáradtságos tanítói és nevelői működésünk közben útbaigazítani, támogatni és irányítani; tanításunk sikerét biztosítani és az elérendő eredményeket a lehetőségig fokozni. Ezekre támaszkodva tehát erősen hiszszük, hogy az egységes tanterv egy oly nagyobb szabású, a kor és tudomány színvonalán álló mű lesz, melyre mindnyájan mindenkor büszkék lehetünk s melynek létrehozásáért atyailag gondoskodó közoktatásügyi kormányunk iránt eleve is a legőszintébb hálával vagyunk eltelve.

Abban a szerencsés helyzetben vagyunk, hogy a készülő egységes tanterv beosztását és az abban kifejezésre jutó irányeszméket főbb vonásaiban ismerjük s azért olvasóink tájékoztatása szempontjából nem tartjuk érdektelennek az alábbiakban röviden rámutatni azokra a főbb momentumokra, a melyek az egységes tantervből kidomborodva hivatva lesznek eddigi tanítási eljárásunkat sok tekintetben helyesebb, természetesebb és észszerűbb irányba terelni s ez által munkánkat jelentékenyen megkönnyíteni és a tanítási eredményt több oldaluvá és maradandóbbá tenni.

„Non scolae, sed vitae!” Ez a jelszó tükröződik ki a tanterv minden ízéből; ezt találjuk fel a cél kítűzésében, úgyszintén a célt szolgáló eszközöknek, a tantárgyaknak s azok anyagának meghatározásában, valamint a tantervhez fűzött módszeres utasításokban is.

A 6 és 8 éves tanfolyamu iskolákra és intézetekre nézve egyaránt ugyanaz a tanterv szolgál irányadóul oly megjegyzéssel, hogy a 6 éves tanfolyamu iskolák tananyaga úgy névszerint, mint mennyiségileg és beosztásilag, valamint heti óraszám tekintetében is megegyezik a 8 éves tanfolyamu iskolák tantervének az első 6 osztályra eső részével. Ebből a szempontból a tananyag úgy osztatik fel, hogy annak alapján a 6 évfolyamu iskolák növendéke is teljes egészet nyerjen nemcsak a beszédet, de a közhasznú ismereteket, valamint az ipari pálya előkészítőjéül tekinthető kézimunka oktatást illetőleg is, míg a 8 évfolyamu iskolába járó növendék ugyanazon ismereteket tanulja tovább a felső 2 osztályban, csakhogy részletesebben és bővebben. Ehhez képest a valamennyi fokon előforduló tantárgyaktól eltekintve a hittan fellép a VI. osztályban, a tulajdonképeni fogalmazás az V.-ben, az olvasmány-tárgyalás a IV.-ben, a természetrajz a VI.-ban és a földrajz az V.-ben. Ellenben a történeti-, alkotmánytani- és természettani-ismeretek, melyek számára



a VII. VIII. osztályokban külön órák jelöltetnek ki, már az V. és VI. osztályban is taníttatnak részint az olvasmányok kapcsán, részint pedig a beszédtanítás folyamán.

A növendékek maximális heti óraszám a I. osztályban 30-ban állapíttatik meg, a mi a VIII. osztályig fokozatosan 40-re emelkedik. A tanszemélyzet továbbra is heti 24 órai tanításra köteleztetik.

A tanítás legfontosabb tárgyaként az egységes tantervben a nyelvoktatás szerepel és pedig az I. osztályban fonetikai oktatás, a II.-től kezdve pedig fel a VIII. osztályig beszédtanítás címen a nélkül, hogy tantervszerűleg, vagy órarendileg kiejtési, társalgási, szemléltető oktatási stb. ágakra szétbontatnák. A beszédtanítás az alsó 4 osztályban célnak, az V. osztálytól kezdve ellenben eszköznek tekinthető, melynek értelmében az alsó 4 osztályban alkalmosszerűségekre s a növendékek közvetlen nyelvszükségletére támaszkodva, a tanár által tudatosan vezetett szemléleti alapon és társalgási formában tartandó meg a nyelv tartalmi és alaki része előbb hangbelileg, közvetlen utána pedig írásbelileg is; azonban az V. osztálytól kezdve már fellép az alkalmosszerűségek további felhasználása és értékesítése mellett az egy tárgy körül mozgó rendszeres leíró szemléltető oktatás, az úgynevezett „Beszéd- és értelemgyakorlat“, melynek anyagát a tanterv gyűrűzetes egymásutánban, évszakok szerint rendezve fogja elénk állítani. Ezeken kívül, a mint már előbb is jeleztük, a beszédtanításból a IV. osztálytól kezdve kiválik az olvasmánytárgyalás, az V.-től kezdve pedig a fogalmazás.

Az előrebocsátottakból nyilvánvaló, hogy a II. osztálytól kezdve nem lesznek külön kiejtési órák, hanem a tanterv intenciója szerint minden tanítási óra egyszersmint szigorúan kiejtési óráknak is tekinthető, mely szerint az esetlegesen előforduló kiejtési hibákat alkalmosszerűleg, momentán kell javítani, nem pedig külön órákra utalt hosszas és fárasztó mechanikus hanggyakorlatokat végezni, melyek a mellett, hogy természetellenesek és semminemű gyakorlati értékkel sem bírnak, legfeljebb arra alkalmasak, hogy a siketnémát a hangbeszéd megtanulásának és használatának megkedvelésétől elriaszsszák. Az egységes tantervben azonban általános tájékoztatásul az összes fonetikai anyag összefoglaltan a megfelelő módszertani utasítások kíséretében kijelöltetik anyagként a II.—VIII. osztályok számára.

Az új tanterv szellemében a nyelvvalaktani ismeretek sem külön ily célra kijelölt órákban tanítandók, hanem az alkalmosszerű, igazi szemlélettel karöltve, tervszerűen a beszélgetés kapcsán, annak magyarázataként nyújtandók.

Mi, a kiket nem vezet elfogultság s ismerjük a gyermeki lélek természetét, mint annak teljesen megfelelőt, az új tantervnek fent körvonalozott beszédtanítási intencióit melegen üdvözljük és teljesen elfogadjuk, mert meg vagyunk győződve arról, hogy ez úton az eddigiéknél szebb eredményeket sikerülend majd elérnünk nem-

csak a hangbeszéd megkedveltetése, de annak megértése és használata tekintetében is.

A nyelvtanítás különféle ágainak hívei, a kik t. i. kiejtés, társalgás, szemléltető oktatás, nyelvtan stb. nevű külön órákat kívánnak a tantervbe és órarendbe felvételni, rendszerint azzal argumentálnak az alkalmosszerűségekre alapított, társalgási modorban vezetett egységes beszédtanítással szemben, hogy ily eljárás mellett a tanítás komoly munkája egészen játékszerűvé válik s a véletlenségektől függő bizonytalanságba és teljes rendszertelenségbe sülyed, mely körülmény cseppet sem alkalmas arra, hogy a beszéd tartalmi, alaki és technikai részét kellően be lehessen gyakorolni s a gyermek tudatában meg lehessen rögzíteni.

Messzire vezetne, ha ez alkalommal részletekbe bocsátkozva, azt akarnók fejtegetni, hogy mily elfogultak az illetők e kérdésben s hogy mennyire súlyos tévedés az, midőn külön szemléltető oktatási órákat kívánnak, holott minden oktatásunk szemléleti alapon történik; vagy a midőn külön kiejtési órákat tűznek ki, pedig a hibás kiejtést sohasem szabad megfelelő korrigálás nélkül elhallgatni; vagy a midőn külön társalgási órákat vesznek fel s kénytelenek p. o. egy délelőttre eső ilyen órán a „Köszöntő szólásformák“ című a „Jó estét! Jó éjt!“ tanítani. És úgy tovább. Hogy mi volt ezen eljárásnak az eredménye? azt jobb elhallgatni. Aztán vajjon elmerné-e valaki mondani nyugodt lelkiismerettel, hogy a kiejtésre, vagy a nyelvalaktani gyakorlatokra a kitűzött cél elérése érdekében éppen 2, vagy 4 óra elegendő? Alig hiszszük!

Messzire vezetne ezúttal annak az indokolása és bebizonyítása is, hogy a tanterv szellemében, bárha nincs különféle ágakra feldarabolva s úgy szólván tisztán alkalmosszerűségekre van alapítva a beszédtanítás, mégis tudatosnak és célirányosnak kell lenni minden órai tanítási munkának, sőt a tanárnak alaposan elő lehet s elő is kell készülnie rá. Nem mulaszthatjuk el azonban, hogy ez alkalommal is már ne utaljunk 1—2 gyakorlati példára annak igazolásául, hogy a tanterv beszédtanítási intencióját helyesen fogjuk fel; azt az eddigi eljárásnál jobbnak, gyakorlatiasabbnak és természetesebbnek tartjuk s annak szellemébe bele tudjuk magunkat élni.

Mi ugyanis az új tantervvel kezünkben nem fogunk egy alkalommal sem — mondjuk p. o. — a III. osztályba belépni azzal a kedélyes elhatározással, hogy ott meglessük, vajjon mit is hoz majd a véletlen olyant, melyet beszélgetés tárgyává lehetne tenni, habár az ily véletlenül kínálkozó alkalmakat sem negligáljuk, sőt megragadjuk minden adott esetben s a beszédtanítás szolgálatába állítva rövidesen végzünk velük, hanem például okt. 13-án, a mikor Kálmán napja van, minthogy osztályunkban is találkozik egy Kálmán nevű fiú, az első beszédtanítási órára, esetleg órákra már előre készüldenünk kitűzzük tárggyul a névnapot s ennek megfelelően ilyen formán tanítunk:

Tanár: Hozd ide a naptárt! Tanár: Mit parancsoltam? Növ;



A tanár úr ezt parancsolta: „Hozd ide a naptárt!” Tanár: Mit csinálj? Növ: Vigyem oda a naptárt. Tanár: Mit csináljon N.? Növ: N. vigye oda a naptárt. Tanár: a megbízott növendékhez: Rajta! Növ: Nem tudom, hol van a naptár! Tanár: Az asztal fiókban van. Növ: Itt van, tessék! Tanár: Hányadika van ma? Növ: Ma okt. hónap 13.-a van. Tanár: Nézzétek meg a naptárban, miféle névnap van ma? Tanár: Mit mondtam? Növ: A tanár úr ezt mondta: „Nézzétek meg...” Tanár: Mit csináljatok? Növ: Nézzük meg stb. Tanár: Kinek van ma névnapja? Növendékek: Kálmánnak van ma névnapja. Nekem van ma névnapom. Tanár: Menjetek most egyenként Kálmánhoz, szorítsátok meg a jobb kezét és mondjátok neki: „Isten sokáig éltesen kedves barátom!” Tanár: Mit csináljatok? Mit mondjatok neki? Így tovább. Tanár: N.! Kérdezd meg P.-től, mikor lesz az ő névnapja? stb. stb.

Ime ez október 13.-án megfelelő körülmények között alkalomszerű thema s a mellett, hogy az egy birtokost és egy birtokot jelentő személyes birtokragok gyakorlására, valamint a parancsoknak személyi vonatkoztatására is alkalmas, még annak a veszélynek sem vagyunk kitéve, hogy nem lesz elegendő alkalmunk e beszélgetési formákat kellően begyakorolni, hiszen rendes viszonyok mellett 10—12 növendékünk van egy-egy osztályban s mindeniknek sorra kerül a névnapja.

Álljon itt a másik példa is.

Kitűzzük magunk elé azt a célt, hogy a III. osztályos gyermekeket megismertetjük a ba, be, ban, ben, ből helyhatározó ragokkal. Ezen célunkat egészen tudatosan szolgáljuk, ha a különböző órák keretében előforduló s naponként ismétlődő ilyen alkalmosszerűségekre terjeszkedünk ki: Óra elején: Vedd elő a székényből a szivacsot és a krétát! Mit parancsoltam? Mit csinálj? Mit csináljon N.? Honnan vedd ki? Honnan vegye ki? Oktatás után: Tedd vissza a krétát és szivacsot! Mit parancsoltam? Mit csinálj? Mit csináljon N.? Hová tegye? Hová tegyed? Hová tette? Hová tette? Más alkalommal: Hol a kréta és a szivacs? Vagy szünet alkalmával: Hová mentek most? (Játszóterembe, kertbe?) Szünet után: Hol voltatok? Honnan jöttetek? Hova jöttetek a kertből? (Tanterembe.) Éppen így dolgozzuk fel az alhangu ragok szempontjából is a naponként kínálgató alkalmosszerűségeket p. o. Vedd ki az asztalfiók-ból a könyvemet. Honnan vetted ki? Most olvastunk! Óra után: Tedd vissza az asztalfiók-ba a könyvemet! Hová tette? Hol van most? stb. stb.

Az ilyen alkalmosszerűségek magával az iskolai élet ezerféle változatosságaival önként kínálkoznak s mivel úgyszólván naponként ismétlődnek, igen alkalmasak a beszéd tartalmi részének s az összes nyelvalakok begyakorlására.

Hogy még egy példával illusztráljuk az alkalmosszerű tanításnak praktikus voltát, kitűzzük magunk elé az igeragozás jelen, múlt és jövő idejének ismertetését ugyancsak a III. osztályban. Többek közt azt az alkalmosszerűséget is fel lehet és fel is kell e célra használni,

hogy tudvalevőleg a legtöbb intézetben a növendékek minden hónap 15.-én levelező-lapot írnak szüleikhez a tanár vezetése s útbaigazítása mellett. A hónap 14.-én azt mondjuk növendékeinknek, hogy : *holnap 15.-e lesz, holnap levelező-lapot fogtok írni.* Hányadika lesz holnap? Mit fogtok csinálni holnap? Mit fogsz csinálni? Mit fog csinálni N...? Mit fognak csinálni a fiúk, mit a lányok?? stb. Ezután sorba elmondják a megfelelő igeragozást egyes és többes számban, mind a 3 személyben.

15.-én kiosztjuk a levelező-lapokat s megadjuk az utasítást az íráshoz. Írás közben azt a kérdést tesszük fel a gyermekeknek : Mit csinálsz most? Mit csinál N... most? Mit csináltok? Mit csinálnak? stb. Ekkor az „ír“ igét elragoztatjuk a jelen időben.

Az írás befejezése után azt kérdezzük: Mit csináltál? Mit csináltatok? Mit csinált? Mit csináltak? N. kérdezd P.-tól: „Mit csináltam?“ Végül minden egyes növendékkel elmondatjuk az ige mult idejű ragozását.

Ime egy pár példában bemutattuk, hogy mily sokféle és változatos alkalmyszerűségeket kínál az iskolai élet s hogy ezeket mily célszerűen lehet a beszédtanítás szolgálatában értékesíteni.

Bizonyára mindenki befogja látni, hogy az ilyen eleven oktatás jobban felkelti a gyermek érdeklődését és tudvágyát, az ilyen alkalmyszerűségekre alapított közvetlen szemlélet inkább megfelel a gyermeki lélek megnyilatkozási ösztönének s az ilyen társalgási forma maradandóbb nyomot hagy elméjében, mert a mit mond, azt egyszersmind át is éli. mintha 1—1 külön óra keretében kiejtést, társalgást, beszéd- és értelemgyakorlatot, nyelvtant erőszakolnánk rá.

Nos hát szerény véleményünk szerint ilyen s ehhez hasonló, a mindennapi életben folyton ismétlődő s mégis változatos alkalmyszerűségekre kívánja az egységes tanterv a beszédtanítást fektetni és legkevésbé sem akarja azt a véletlen esélynek, a rendszertelen kapkodásnak kiszolgáltatni.

Ily értelemben, a gyermek legközvetlenebb nyelvszükségletéből kiindulva az egységes tantervben általános tájékoztatásul osztályonként részletesen fel van sorolva a beszéd tartalmi és alaki szempontjából feldolgozandó tananyag, úgyszintén a megfelelő módszertani utasítások is.

Hasonló praktikus szellemben, körülményesen és a lehető legalapossabb részletességgel fordulnak elő a többi tárgyak is az egységes tantervben, melyekről alkalom adtán szintén tájékoztatni fogjuk t. kartársainkat.

A mint e vázlatos ismertetésből is kivehető az új tanterv bő útbaigazítást ad arra nézve, hogy miért, mit, mennyit és hogyan kell tanítani s ha ezekhez hozzá vesszük még azt is, hogy a beszéd tanításnak a tanterv szellemében történő egyöntetű kerestül vitelében segítségünkre lesznek a megfelelő szellemben szerkesztendő tan- és vezér könyvek is, akkor lehetetlen őszinte lelkesedéssel nem várnunk az egységes tanterv mielőbbi megjelenését.



## Volt-e a vakok orsz. intézetében kézimunka- oktatás az ujjászervezés előtt?

Ezt a kérdést óhajtom megvilágítani, midőn e sorokat írom, s teszem azt főleg azért, mivel Roboz József tollából kikerült egyik művecskében ezeket olvasom:

„A vakok országos intézetében eddig kézimunka-oktatás nem volt“. S aki ezt olvassa, könnyen azt hiheti, hogy egyedül ő volt a vakok kézimunka-oktatásának megteremtője.

Szerény véleményem szerint ha tudományos szakművet írunk, ezt azért tesszük, hogy sok fáradságos munka útján szerzett s benne összegyűjtött tapasztalatainkat másokkal közöljük; az úgy iránt érdeklődők ismeretkörét hasznos dolgokkal gazdagítva szélesbítsük, vagy röviden szólva: *oktassunk*. Amde az oktatástan első és fő szabálya szigorú köteleességünké szabja, hogy a mit tanítunk, az feleljen meg mindig a szigorú valóságnak: legyen az tiszta és világos igazság. Ha ezt nem tesszük, akkor az általunk elhintett mag nem egyéb maszlagnál, melynek méreg a gyümölcse.

Különösen nekünk kell résen állanunk az ilyen tévtanokkal szemben, kik az intézet történetét s annak beléletét régebb idő óta ismerjük, mert mióta tanítóképző-intézet is vagyunk: évről-évre kapjuk a többnyire még igen fiatal és kevésbé tapasztalt tanfolyam-hallgatókat, kik örömet vesznek kezükbe a magyar nyelven írott szakműveket már csak azért is, hogy ne kelljen nekik német munkákból az egyes idevágó dolgokat kiböngészgetniök, s a mit belőle olvasnak — magamról tudom — arra szentül esküsznek.

És ha egy ilyen mű, oly szép frázisok közé burkolt — hogy úgy mondjam — vakmerő állításokat tartalmaz: némelykor még olyan szakembert is képes megtéveszteni, kinek komoly tudása és képzettsége előtt különben tisztelettel hajlunk meg.

Nem szólnék semmit, ha a művecske írója azt mondotta volna, hogy *ipari alapra fektetett* kézimunka-oktatás nem volt, mert ez tény. De hogy a kézimunka-oktatás már az intézet kezdete óta be volt vezetve, azt kétségtelenné teszi már azon körülmény is, hogy az intézet első igazgatója is egy hasonnemű osztrák intézet tantestületéből került ki, hol a növendékek úgy a hallási, mint tapintási szervük szerint összhangzatos képzésben részesültek, és más módszerrel nálunk sem kezdhették a tanítást. De e mellett bizonyít több régi okmány, az intézet régi szervezeti szabályzata és magának az intézetnek építkezési berendezése is.

Igaz nygán, hogy igen sokszor jutott túlsúlyra a zeneoktatás, mely különösen dr. Mihályik igazgatása alatt érte el a tetőfokát; de volt olyan idő is, mikor a kézimunkának több ága műveltetett.

Hogy jelenleg vagyunk a leghelyesebb úton, az bizonyos s

ez dr. Náray Szabó Sándor miniszteri titkár úr és a mostani tانتestület érdeme.

Azonban vessünk egy futó pillantást intézetünk kézimunka oktatásának történetére s azonnal meg fogunk győződni a mű irójának tévedéséről.

Egy 1852-ben kelt és 18.823. számmal jelzett levél a többek közt ezeket mondja: „hogyan ezen vakintézet dicsőült alapító nádor nagyszerű tervének és kitűzött nemes céljának eddigelé csak fele-részen lévén betöltve, az intézet dicső alapítójának kedvenc terve szerint egészítették ki, azaz nyitatták meg a kilépettek számára a külön felállítandó „dolgozó ápolda“.

Ha tehát a kézimunka-oktatás egyáltalán hiányzott volna az intézetből, mi célja lett volna a dolgozó ápolának, melynek alap-ját meg is vették és a kilépett növendékek egy része most is ezen alap kamataiból segélyeztetik.

De menjünk tovább!

Az intézet régi szervezeti szabályzata tüzetesen foglalkozik a kézimunkával és annak tanítandó neveivel, melyet kivonatolva a következőkben bátorodom közölni:

„A 1. Célja az intézetnek a vak növendékeket erkölcsileg jámbor és polgárilag használható emberekké képezni, hogy az ember szellemi rendeltetésnek magasztos eszméjét önmagukra alkalmazva is felfogván, az isteni gondviselésben megnyugodni, különösen pedig hasznos *foglalatosság s munka által is* mindennapi kenyerüket legalább némely részben is megkeresni tudják. Es noha nem tagadható, mikép az emberi szellemnek kiműveltetése elsőbbséget érdemel: mindamellett illő tekintetben tartva azt, hogy a pesti vakok intézetében rendszerint szegényebb sorsú növendékek vétetnek fel, annál fogva legfőképp a *kézimunkára való tanítás* és kiképeztetés annyira, hogy a növendék az intézetből kilépte után maga kereshesse meg kenyerét, kiváltképen főfigyelmet érdemel“.

A IX.-ik szakaszban még világosabban intézkedik a „kézművi oktatás“-ról, midőn idevágó intézkedéseit körvonalazva, a végén ezeket mondja: „azért ismételve kimondatik, mikép az intézetnek nemcsak legszorosabb és legfőbb kötelessége, hanem tökéletes és lényeges feladata a növendékeket hasznos *kézimunkában* oktatni és szorgalmas munkásságra szoktatni“.

A X.-ik szakaszban pedig az oktatandó kézművek fajait sorolja fel, melyek célba vétettek s a melyek a következők voltak: „1. kötés, 2. asztalosmunka, 3. kötélgyártás, 4. szalmafonás, (méhkas- és szalmaszék-készítés), végül közönséges papucs- és cipő-készítés“.

Ezekből láthatja a tisztelt olvasó, hogy a kézimunkai tárgyakban az intézet épen nem szűkölködött, bár az itt felsorolt munkanemek közül több fajta van, mely soha meghonosítva nem volt, mint a kötélverés és méhkas-készítés. Az asztalosmunka tanított ugyan, melynek egyes szerszámaikat még magam is láttam



1881-ben, azonban ez is hamarabb múlt ki az intézetből, mint a cipő- és papucskészítés, mely még 1870-ben is szerepelt, mint a hogy dr. Mihályinak ezen évben kiadott munkájában egybeállított statisztikai adatok mutatják. Ő ugyanis következőkép számol be a tízhavi szorgalmi időről:

„A tízhónapos tanfolyam alatt készült: cipő 49 pár, női kézimunka 342 darab, kosár 277 darab.

1865-ig a kosárfonást részben Szép Vilmos tanár tanította, részben pedig Herkel nevű kosárfonó-mester; de mert az utóbbi valami vétkes cselekedetet követett el, elbocsájtott és 1865-ben Tettamahty Károly lett alkalmazva, ki egész 1895-ig, vagyis az újjászervezés napjáig tanította a kosárfonást és a nádszékfonást.

Az intézet reorganizálása után a kézimunkák közül a következők tanítottak 1887-ig: kötés, horgolás és guzsályal való fonás a leányoknál, a fiuknál pedig csupán a kosár- és nádszékfonás. 1887-ben jöttek az intézetbe az irgalmas nővérek, kik magánszorgalomból tanították a növendékeket a zsinórfonásra, sawlkészítésre csomózásra és a szmírnaszőnyegek készítésére, melyeket az intézet kézimunka-tanítónői azonnal felvették tanmenetük sorába.

Vitt Flóra irgalmas főnöknő a virágkészítés elemeibe vezette be a leányokat, mely iparágat azután Fodorné és Horváth Jolán kézimunka-tanítónők oly szép tökélyre emeltek, hogy a millennáris kiállításon igen előkelő látogatóknak érdemelték ki elismerésüket.

Azonban a kézimunkának ezt a nemét, valamint az 1890-ben Szalay Imre miniszteri tanácsos úr ő méltósága kezdeményezésére meghonosított és az aránylag rövid idő alatt igen szép tökélyre emelt gyékény-, káka-, pálma- és bambuszmunka-oktatást az akkori szakfelügyelő mint *haszontalan semmилёрó* dolgot az 1895—96. iskolai évben teljesen beszüntette, meghagyván csupán az ugyancsak Szalay tanácsos úr kezdeményezésére 1891-ben meghonosított kefekötést, mely jelenleg egy igen derék mestermester vezetése alatt folyik s mely a növendékek legjobb jövedelmi forrását képezi.

Hogy miként állanak iparműhelyeink jelenleg, azt igen szépen ismertette kartársam Mihalik Lajos; hogy pedig miként fog fejlődni, arról az évről-évre kiadott értesítő fog a nagyérdemű közönségnek beszámolni.

Lovács József.

## 1900. évi állami költségvetés.

### Gyógypaedagogiai tanintézetek.

Siketnémaák orsz. nevelő- és tanítóképző intézete Vácon; siketnémaák Budapest székesfőváros hozzájárulásával fentartott állami iskolája Budapesten; vakok orsz. tanintézete Budapesten; képezhető hülyék és gyenge-elméjűek budapesti orsz. nevelő- és tanintézete; siketnémaák kolozsvári, aradi, te nesvári és kaposvári államilag segélyezett iskolája.

Gyógypaedagogiai tanintézetek.					
Rovat	Alrovat	Kiadás.	1900. évi	1899. évre	Tétel
			előirányzat	megállapított költség.	
Rendes kiadások.			korona		
1		<b>Személyi járandóságok,</b>			
	1	Fizetések, pótlékok, lakpénzek és ruha- illetmények .....	164.720	142.760	1
	2	Évi díjak .....	20.692	21.952	2
	3	Szegődvényesek bérei .....	10.800	10.376	3
	4	Jutalmakra és segélyekre .....	1.800	1.800	4
		Összesen	198.012	176.888	
2		<b>Dologi kiadások,</b>			
	1	Házbér és vízfogyasztás .....	7.000	3.300	1
	2	Köztartási költségek .....	69.600	69.000	2
	3	Elméleti és gyakorlati okt. szükségleteire	15.100	14.900	3
	4	Irodai szükségletekre .....	2.200	2.200	4
	5	Öltözet, fehér- és ágynemű .....	16.600	16.600	5
	6	Bútorzat és különféle házi eszközök...	6.800	6.200	6
	7	Fűtés és világítás .....	17.600	15.600	7
	8	Mosatási költségek .....	4.800	4.800	8
	9	Tisztogatás és épületek fenntartása ...	7.400	7.400	9
	10	Kézimunkákhoz szükséges szerek, szer- számok és anyagok .....	2.400	1.600	10
	11	Fürdési és betegápolási költségek ...	1.500	1.500	11
	12	Vegyes kiadások .....	4.900	4.800	12
	13	Bejáró növendékek ellátására .....	8.000	8.000	13
	14	Szegény tanulók segélyezésére és a vizsgálatok alkalmával kiosztandó ju- talomdíjakra .....	1.700	1.300	14
		Összesen	165.600	157.200	
3		Gyógypaedagogiai intézetek tanítóinak külföldi tanulmányúttjára, egyéb úti- költségekre és dologi szükségletekre	1.000	1.000	3
4		Gyógypaedagogiai intézetek szakfel- ügyeletének költségeire és s. aklapok segélyezésére .....	3.200	3.200	4
5		Gyógypaedagogiai int. segélyezésére	7.940	3.940	5
6		A dadogók és hebegők tanfolyama költségeire .....	2.800	2.800	6
7		A siketnémák tankönyveire .....	1.200	1.200	7
8		A vakok orsz. intézetéből kilépő nö- vendékek számára ipari foglalkoztató telep fenntartására .....	8.000	8.000	8
		Rendes kiadások összege	<b>387.752</b>	354.228	
		<b>Rendkívüli kiadások.</b>			
		<b>Beruházások.</b>			
		A siketnémák váci intézetében a vilá- gítás berendezésére szükséges 8.000 K 3-ik részlete .....	<b>2.000</b>	2.000	
		Kiadások főösszege	389.752	356.228	



Rovat		1900. évi előirányzat	1899. évre megállapí- tott költsv.	Tétel
		korona		
	<b>Bevétel.</b>			
	<b>Rendes bevételek.</b>			
1	A siketnémák váci orsz. intézeti alapjának tiszta bevétele --- ---	34.210	34.614	1
2	A vakok intézeti alapjának tiszta jövedelme --- --- --- ---	34.608	36.076	2
3	A Marcibányi alapból a váci siketnéma intézeti tanárok fize- téseihez --- --- --- ---	336	336	3
4	A fő- és székváros hozzájárulása a siketnémák budapesti tanfolya- mának költségeihez --- --- ---	10.400	10.400	4
5	Adományok és hagyományok a siketnémák váci intézete részére	8.000	8.000	5
6	Tápdíjak a siketnémák váci inté- zeténél*) --- --- --- ---	5 200	5.200	6
7	Tartásdíjak a hülyék és gyenge- elméjük intézeténél --- --- ---	24.000	26.000	7
8	Vakok intézeti magánnövendékek- ért fizetendő tartási és nevelési díjak**) --- --- --- ---	3.000	3.000	8
9	Vakok intézeti növendékek készít- ményeiből befolyó jövedelem...	600	600	9
	Rendes bevételek összege...	<b>120.354</b>	<b>124.226</b>	
<p>*) Közte a Pity Mihály-féle alapítvány jövedelme 400 koronával. A Káldy Miklós, Schmidt Pál és Tragor Ignác-féle alapítvány jövedelme tőkésítendő.</p> <p>**) Az Okolicsányi Amália és Rémi Antalné-féle alapítvány jövedelme tőkésítendő, a Sebastião-féle alapítvány jövedelmét pedig egy vak leány élvezi.</p>				

A személyi járandóságok részletezése.								
Létszám		Fizetés	Pótlék	Lak- pénz	Ruha illet- mények	Évi díjak	Szegődv. bérei	Jutalmak és segélyek
		Korona						
4	Igazgató : 2, 3,600 K fiz. } 1, 3,200 " " } 1, 700 K lakp. 1, 2,800 " " }	13.200		700				13.900
5	Igazgató-tanár : 2, 2,600 K fiz. } 5, 400 K ig. p. } 2, 2,400 " " } 1, 800 " lakp. } 1, 2,200 " " } 2, 560 " " }	12.200	2.000	1.920				16.120
8	Tanár : 3, 2,600 K fiz. } 1, 800 K lakp. } 3, 2,400 " " } 2, 560 " " } 2, 2,200 " " } 5, 400 " " }	19.400		3.920				23.320
15	Tanító : 5, 2 000 Kf. } 1, 800 K lakp. } 1, 100, K } 5, 1,800 " " } 5, 700 " " } és 5, 50 } 5, 1,600 " " } 3, 490 " " } K lakp. } 5, 1,600 " " } 6, 350 " " } pótlékk. }	27.000		8.220				35.220
22	Tanító : 8, 1,400 K fiz. } 13, 600 K lp. } 1, 200 K } 7, 1,200 " " } 5, 420 " " } lakpótl. } 7, 1,000 " " } 4, 300 " " } }	26.600		11.300				37.900
7	Tanítónő. 3, 1,400 K fiz. } 3, 600 K lakp. } 2, 1,200 " " } 2, 360 " " } 2, 1,000 " " } 2, 300 " " }	8.600		3.120				11.720
6	Szolgáltatételre berendelt tanítók illetménye .....	4.800						4.800
1	Övönő a hülyék intézeténél ...	600						600
	Évötödös korpótlékokra .....		9.940					9.940
	Hitoktatok díjazására .....					3.240		3.240
	Internátusi orvosok díjazására .....					2.000		2.000
	Gazdasági felügyelet és helyszíni ellenőrzés díjazására .....					600		600
1	Gondnok a siketnémák váci or- szágos intézeténél .....	1.800						1.800
1	Gazda a vakok budapesti orsz. intézeténél .....	1.000						1.000
1	Gazdasszony a hülyék buda- pesti intézeténél .....	800						800
71	Átvitel	116.000	11.940			5.840		162960



Létszám		Fizetés	Pótlék	Lak-pénz	Ruha-illet-mények	Évi díjak	Szegődvényesek bé-rei	Jutalmak és segélyek	Összesen
		k o r o n a							
71	Áthozat	116.000	11.940	29.180		5.840			162.960
2	Kosárfonómester 1.000 K fizetéssel és 400 K lak-pénzzel .....	2.000		800					2.800
1	Kefekötőmester .....	1.000		400					1.400
	Szegődvényesek díjazására						10.800		10.800
	9 szürke néne egyenként évi 168 K illetménynyel					1.512			1 512
	A szürke nénék számára misét szolgáltató lelkész-nek .....					200			200
2	Kapus : 1, 800 K fiz. } 1, 600 „ „ } 1, 100 K ruhaill.	1.400			100				1.500
1	Szolga 600 K fizetéssel, 100 K ruhailletménynyel	600			100				700
2	Segédszolga 500 K fizetéssel, 100 K ruhailletménynyel .....	1.000			200				1.200
	Óradijakra, helyettesítésekre és óratöbbletekre, valamint tanítóképesítő tanfolyamokra .....					13.140			13.140
	Jutalmakra és segélyekre							1.800	1.800
79	Összesen	122.000	11.940	30.380	400	20.692	10.800	1.800	198.012
		164,720							

## A dologi kiadások 2. rovatának részletezése.

Tétel		Siket-némák intézete Vácon	Siket-némák iskolája Buda- pesten	Vakok intézete Buda- pesten	Hülyék és gyenge- elméjűek intézete Buda- pesten	Összesen
k o r o n a						
1	Házbér és vízfogyasztás		7.000			7.000
2	Köztartási költségek .....	22.600		29.000	18.000	69.600
3	Elméleti és gyakorlati ok- tatás szükségleteire .....	4.000	1.100	6.000	4.000	15.100
4	Irodai szükségletekre .....	1.000	300	600	300	2.200
5	Öltözet-, fehér- és ágynemű	6.000		9.000	1.600	16.600
6	Butorzat és különféle házi- eszközök .....	2.800		3.000	1.000	6.800
7	Fűtés és világítás .....	7.000	1.000	6.600	3.000	17.600
8	Mosatási költségek .....			2.800	2.000	4.800
9	Tisztogatás és épületek fentartása .....	3.000		3.200	1.200	7.400
10	Kézimunkákhoz szükséges szerek, szerszámok és anyagok .....			2.400		2.400
11	Fürdési és betegápolási költségek .....	700		200	600	1.500
12	Vegyes kiadások .....	2.400	300	1.000	1.200	4.900
13	Bejáró növendékek ellátá- sára .....	8.000				8.000
14	Szegény tanulók segélye- zésére és a vizsgálatok alkalmával kiosztandó szorgalomdíjakra .....		1.300	400		1.700
	Összesen	57.500	11.000	64.200	32.900	165.600



## Indokolás.

1899. évre megszavaztatott .....	354.228 K
1900. évre előirányoztatik .....	387.752 „
	tehát több 33.524 Kval.

A gyógypaedagogiai tanintézetek költségeinek előirányzata, az 1900. évi költségvetés keretében formailag is változást szenved; a mennyiben az eddig 6 különböző címen, intézetenként külön-külön előirányzott költségeket, ezúttal egy címen foglaltam össze.

Ezen változásra okot azon visszás helyzet szolgáltatott, hogy az aránylag csekély létszámú Concretual status mellett, az állások helyhez kötöttségéből, egyesekre nem ritkán sérelmes kinevezések lettek volna eszközölendők, ha a költséges és sok esetben méltányossági szempontból nem is indokolt másik alternatíva, az áthelyezés nem látszott indokoltnak.

A hozzám e tárgyban érkezett több rendbeli panasz folytán az állások, s illetve a járandóságok összesítése volt az egyedüli eszköz, mely a kérdés kellő és méltányos megoldását biztosíthatta.

Az így egy címen összesített intézmények költségelőirányzatát, az 1900. évre összesen 33 524 koronával emeltem.

Ezen emelés legnagyobb részben, az 1893. IV. t.-c. 19. §-a végrehajtásának és a már régebben kezdeményezett fejlesztések folyamánya.

Ezen többletből, a személyi járandóságokra 21.124 korona esik és a következő, feltétlenül szükséges kiadások által okoztatik:

A siketnémák váci orsz. m. kir. nevelő- és tanítóképző intézetében, valamint a képezhető hülyék és gyengeelméjűek orsz. m. kir. nevelő- és tanintézetében az igazgatói állások az említett intézetek viszonyainak megfelelőleg újjászervezendők lévén, ezen állások illetményeit, egy igazgató-tanári és egy rendes tanári állás felhasználásával, összesen 700 korona költséggel rendeztem.

Mivel a IX. fizetési osztályba tartozó igazgató-tanárok, igazgatói teendőikért eddig semmiféle díjazásban nem részesültek; figyelemmel az igazgató-tanárok adminisztratív teendőire, a bejáró szegénysorsú növendékek ellátási költségének megszerzésénél reájuk háramló irodai teendőkre és a tanítás megfelelő irányításával járó felelőségükre, végül állásuk bizalmi természetére: a rendes tanári teendőikért járó díjazásukon felül részükre évi 400 korona működési pótlék előirányzásától tovább nem zárkozhattam el.

Ezen intézkedés 5 igazgató-tanárt illetőleg, 2.000 koronát igényel.

A XI. fizetési osztályba sorolt eddigi 20 tanítói állást, kettővel szaporítanom kellett. Ugyanis a m. évi állami költségvetésben, a vakok orsz. intézetétől, a Fröbel-féle tanítóképzőnek átemedett, de igénybe nem vett egyik zenetanítói állás illetményeit, — miután az illető tanító a vakok intézetében tényleg működik, — vissza kellett állítanom.

Ezen felül a siketnémák Budapest székes-fővárossal közösen

fenntartott m. kir. állami iskolájában, a fokozatos kifejlesztés által igényelt 6-ik osztály részére egy tanerő illetményei voltak fölveendők.

Ezen két állás illetményei összesen 3.200 koronát igényelnek.

A tanítóképzés megfelelővé tétele és jó tanerők nyeresé szempontjából; — továbbá azért is, nehogy a 2 éves tanítóképző tanfolyam hallgatására kötelezett eddigi tanító gyakornokok és ösztöndíjasok szolgálati idejük megszakítása — és ennek folytán be nem számítható volta miatt rövidséget szenvedjenek: méltányosnak és célravezetőbbnek találtam, rendes elemi iskolai fizetés és ellátás biztosítását, a szaktanító képző tanfolyamok hallgatói részére, különösen az olyanok részére, kik már tanítói minőségben működtek.

Miért is a tanfolyamhallgatók és ösztöndíjas gyakornokok részére eddig előirányozva volt évi 3.800 koronával szemben 4.800 koronát vettem föl az 1900. évi költségvetésbe, a mi 1.000 korona többletet okoz.

A képezhető hülyék és gyengeelméjűek orsz. m. kir. nevelő- és tanintézete, előkészítő osztályában a női vezetés célravezetőbbnek mutatkozván: egy óvónő fizetésére, természetbeni ellátás mellett 600 koronát irányoztam elő.

Az évtődös pótlékok az arra való igények elbírálása után 1.660 korona többletet okoznak.

Mivel pedig a meglévő tantervek alapján a magasabb osztályok felállításával kapcsolatosan, a siketnémáknál a vallásoktatásról is gondoskodnom kell: az alkalmazandó hitoktatók, — esetleg a meglévők óradijainak fődözésére: 700 korona többletet vettem föl.

Ebből 300 korona a siketnémák budapesti, — 200—200 korona pedig kolozsvári és aradi iskolák hitoktatói díjaira esik.

A tanerő-hiány miatt, az óra-többletek is szaporodván, az ezzel járó díjak is emelkedtek. Ezenfelül a növendékek szaporodása is indokolja az óratöbbleteket, mely tételt még a tanítóképzés költségei is terhelik. Az összesen 3.040 korona többletből, 900 korona a siketnémák budapesti, — 540 korona a temesvári, 600—600 korona a kaposvári és aradi iskolákat, — 400 korona pedig a kolozsvári intézetet illeti meg.

A vakok orsz. intézetében a foglalkoztató műhelyek mesterei, rendes évi fizetéssel lévén alkalmazva; a kefekötő mesteri állás is rendszeresítendő volt, ami 200 korona többletet okoz.

A szegődvényesek díjazásánál mutatkozó 424 korona emelkedés, a személyes gondozást igénylő hülyékre való tekintettel állítottam be, mivel az ápoló személyzet szaporítandó volt.

Ezen intézet gazdaasszonyának évi 600 korona díjazását, ezen tételtől kivettem; mivel a növendékek ruházatának gondozását és az intézet felszereléséhez tartozó egyéb tárgyak kezelését felelősség mellett teljesítő egyén lévén ezen állásra alkalmazandó: az intézet érdeke is fizetéssel ellátott személyt igényel; mely célra 800 koronát állítottam be.



A vakok számára emelendő és 200 növendék elhelyezésére szolgáló új épületben a házirend ellenőrzésére, a beszerzések foganatosítására és az épület gondozására egy gondnoki teendőket teljesítő, de szerényebb igényű állás lévén rendszeresítendő: egy gazda díjazására 1.000 koronát irányoztam elő.

Ugyanezen intézetben a terjeszkedés által igényelt új segéd-szolga fizetésére 500 koronát, — ruhailletményekre pedig 100 koronát vettem föl.

Végül 5.200 koronát igényel a fizetéseknek az 1893. IV. t.-cz. értelmében való rendezése.

A dologi kiadások hasonlólag valamennyi intézetet illetőleg, egy címen irányoztattak elő. Az 1900. évi többlet összesen 8.400 korona.

A dologi javadalomnál első sorban a házbérek tétele mutat 3 700 korona emelkedést, mely a siketnémák Budapest székes-fővárossal közösen fenntartott iskolája kibővülése folytán szükséges nagyobb bérhelyiségek után lesz esedékes.

Az externatusi rendszerrel működő iskolának ugyanis lehetőleg központi helyen kell elhelyezve lennie, hogy a különböző körületekben lakó siketnémák által könnyebben megközelíthető legyen.

Mivel pedig teljesen megfelelő és az iskola végleges elhelyezésére alkalmas bérlakás ily iskolai célokra alkalmas házak és helyiségek hiányában vagy épen nem, vagy csak igen magas bérösszeg mellett lenne kapható: gondoskodásom tárgyát képezi, hogy a székes-főváros, mint az iskola társfenntartója által adományozandó telken, hova előbb az előirányzott lakbérből törlesztendő kölcsönből saját épületet biztosítsak ezen iskola részére; a mi egyébként a siketnémáknak a bérházak célszerűtlenül világított helyiségeiben veszélyeztetett legfontosabb érzékszervére, a látás érzékére való tekintettel is, alig elkerülhető. Az eddigi 3 300 koronái szemben e célra előirányzott 6 000 korona lakbér összesen 3.700 korona többletet okoz.

Továbbá 600 korona igényeltetik a vakok orsz. intézete növendékei létszámának emelkedése folytán a köztartási költségeknél előálló többletre.

Az elméleti és gyakorlati oktatás szükségleteinél fölvetett 200 korona többlet a siketnémák budapesti iskolájával kapcsolatosan megnyitandó 6-ik osztály által igényeltetik.

A vakok orsz. intézete a jövő évben új hajlékba költözködik és az új épület nagyobb arányaihoz mérten az iskolai butorzatnak fokozatos kiegészítése válik szükségessé, mely célra 600 korona többletet vettem fel.

A fűtés- és világítás tételének 2.000 koronával történt emelését a vakok céljaira emelendő új épület nagyobb árnyai eléggé indokolják.

A kézimunkákhoz szükséges anyagok és szerszámok költség-előirányzata 800 koronával emelkedett. Ennek oka a vakok orsz. intézete növendékeinek emelkedő száma és azon körülmény, hogy

az ipari oktatásra, mint a megélhetést legjobban biztosító keresetforrásra, mind nagyobb súly fektetetik.

A számadási eredményekhez és a növendékek emelkedő számához képest a siketnémák budapesti iskolájánál a vegyes kiadások tétele 100 koronával emelendő. A gyógypaedagogiai intézetek növendékeinek legnagyobb kontingensét a legszegényebb néposztály szolgáltatja, miért is a részükre adományozandó segélyeket 400 koronával emelnem kellett.

A tanítók szakképzésének egyik leghatályosabb eszköze az ismereteiknek külföldön nyerendő tapasztalatok útján való bővítése, az erre szolgáló javadalomnak 1.000 koronával való fölemelését tartottam szükségesnek.

A gyógypaedagogiai intézmények segélyezésére 4.000 korona többlet van előirányozva.

Ebből 3.000 koronát a vakok kolozsvári tan- és foglalkoztató telepe számára vettem föl.

A vakok részére, kiknek száma a 20.000-et meghaladja, csupán egyetlen hazai intézmény állván rendelkezésre: Kolozsvár sz. kir. város tanácsának azon hazafias és nemes elhatározását, melylyel a vakok részére egy új intézmény létesítésére vállalkozott, nem csupán örömmel üdvözöltem, de a kért anyagi támogatástól sem zárkozhattam el.

A fent számjelzett 4.000 koronából 1.000 koronát pedig a siketnémák kaposvári iskolájának segélyezésére irányoztam elő oly célból, hogy az iskola igazgató tanácsa által eszközölt gyűjtésekből fentartott iskola részére, mely a város által 3 évre átengedett bérhelyiségekből kiszorul, egy iskola-épület emelésére fölveendő költsön törlesztését biztosítsam. Minthogy az ország dunántúli részén ez az egyedüli siketnéma iskola, melyre a flumei tengerpart is utalva van: a méltányos kérelem teljesítése nemcsak culturalis, de humanistikus szempontból is indokolt.

#### Rendes bevételek.

1899. évre megállapított	124.226 K
1900. évre előirányoztatik	120.354 K

tehát kevesebb 3.872 Kval.

A bevételek cinnénél 3.872 korona apadás mutatkozik.

Ebből 404 korona a siketnémák alapjára esik\* és annak tulajdonítandó, hogy a siketnémák váci intézeténél rendszeresített egyik Röck Szilárd-féle alapítvány kamatjövedelme a conversio folytán csökkent. Az alapítvány ez okból adományozható nem lévén, a jövedelem és kezelési költség előirányzata elhagyott.

A vakok alapjának tiszta jövedelme szintén 1 468 koronával csökkent. Ennek oka, hogy az alap tulajdonát képező ingatlanok bérjövedelme a tervbevett építkezés és az azon elhelyezett épületek közveszélyes volta miatt történt kiürítés folytán elmaradt.



Mivel pedig a vakok országos intézetének jelenlegi épülete sem a közegészség, sem a tanügyi igényeknek nem felelhet meg szűk volta miatt; de ez okból a meglévő alapítványi helyek sem tölthetők be teljes számban; minthogy továbbá egy új intézet céljaira régebben megvásárolt telek az alap jelentékeny vagyonát tartja kamatoztatlanul lekötve, de sőt egyenes kiadásokkal is terheli az alapot: a pénzügyminiszter úr hozzájárulásával a vakok orsz. intézete kötvényálladékanak felhasználása mellett egy új, a kor igényeinek megfelelő, az intézet célszerű kifejllesztésére és a meglévő alapítványok betöltésére alkalmas, külön ipari foglalkoztató teleppel kapcsolatos intézeti épület emelését határoztam el és vé tettem fogantatba.

Ezen építkezés költségei 640.000 koronával irányoztattak elő, mely kiadások folytán a vakok országos alapjából az államkincstárba folyó jövedelem a fentjelzett és fokozatosan igénybe veendő tőkének megfelelőleg, mintegy 20—24.000 korona apadást fog mutatni. Minthog azonban ez csupán átmeneti csökkenés leendő, a mennyiben a jelenlegi intézeti épületnek és ingatlanoknak nyilvános árverésen tervezett értékesítéséből befolyó összeg remélhetőleg nemcsak az építési költségeket térítendő meg, de az alap vagyonának emelkedésével fog járni: az alap jövedelmének ez által való csökkenését a költségvetésben nem tüntettem fel; annál kevésbbé, mivel egyrészt az 2 évre osztódik el s így pontos összegben megállapítható sem volt; másrészt átmeneti jellegénél fogva inkább zárszámadásilag lesz indokolandó.

A tartásdíjknál mutatkozó 2.000 korona kevesebb jövedelem a képezhető hülyék és gyengeelméjűek országos nevelő- és tanintézete csökkent bevételeinek megfelelőleg lett előirányozva.

A legszegényebb néposztályhoz tartozó szülők ugyanis a 800 koronával előírt tartásdíj fizetésére legnagyobb részben képtelenek s még féldíjas állások adományozása mellett is alig közelíthető meg az előírt jövedelem. Egyébként ezen 24.000 koronával előirányzott bevétellel és alig 50.000 koronát meghaladó fentartási költséggel működő humanisticus intézmény a jövedelmezőség szempontjából külön mérlegelést is igényelhet.

## Hazai hírek.

**A költségvetésnek** ránk nézve érdekes voltánál fogva, lapunk jelen számát fél ívvel megtoldottuk.

**30 éves tanári jubileumok.** Ha a napi sajtóban fenti címmel találkozunk, úgy akárkik is legyenek a jubilánsok, a tiszteletnek és nagyrabecsülésnek bizonyos nemével gondolunk azokra a bajnokokra, a kik 30 hosszú esztendőt töltöttek egy ugyanazon pályán. De mikor a jubilánsok a mi húsunk és vérünkéből valók és a mikor a személyes érintkezés alatt az illetők mindenkinek szeretetét és

nagyrabecsülését bírják, akkor szeretettel és hálával vesszük körül a kitartó harcosokat és szívvel lélekkel együtt jubilálunk velük.

1869. november első napjaiban nevezte ki a miniszter *Taritzky Ferencet* és *Pertik Gyulát*, a váci siketnéma-intézethez tanár-gyakornokokká. Sok vihar zajlott le azóta a magyar siketnéma oktatásügy terén tanúi voltak ők oly átalakulásoknak, a melyek a siketnéma-oktatásügyet alapjában felforgatták. Sokan hulltak el körülöttük a vívott heves csatában, de ők — az igazi lelkes harcosok — „megfogyva bár, de törve nem” még most is, fennen lobogtatják azt az aranytiszta zászlót, a melynek 30 év előtt hűségeskút tettek.

30 évi hűséges munka a közpályán sok, de 30 évi hűséges munka a siketnéma-oktatásügy terén nekünk ifjú embereknek igazán lehetetlenségnek tűnik. De hogy mégis lehetséges, mutatják azok az előkészületek, a miket a kolozsvári és váci tanártestületek és az isk. hatóságok tesznek a két érdemes férfiú jubileumának méltó megünneplésére. De öröm keserűség nélkül el sem képzelhető; a mi örömünkbe is keserűség vegyül, mert *Pertik* szeretett kartársunk egészsége annyira megrongálódott, hogy 3 havi szabadság időt kellett igénybe venni; úgyszintén *Taritzky* igazgató úr sem örvend valami jó egészségnak, de reméljük, hogy a kartársak osztatlan szeretete és őszinte tisztelete gyógyulást hoz nekik.

Kolozsvárról a jubileumból kifolyólag a következő meghívó érkezett szerkesztőségünkhöz: „*Taritzky Ferenc* úr, a siketnémák államilag segélyezett kolozsvári orsz. intézetének igazgatója 30 éves évfordulóját f. évi nov. hó 4-én fogja betölteni. Ebből az alkalomból a felügyelő bizottság a tantestülettel egyetértőleg, nevezett napon d. e. 11 órakor az intézet dísztermében a növendékek közreműködésével ünnepélyt rendez, melyre a „Gyógypaedagogiai Szemle” Tekintetes Szerkesztőségét tisztelettel meghívja a Felügyelő bizottság.”

Váci tudósítónk pedig arról értesít bennünket, hogy: „azon alkalomból, hogy *Pertik Gyula* a siketnémák váci intézetének rendes tanára nov. 3-án tölti be működésének 30-ik esztendejét, a váci intézet tanártestülete nagyban készül, hogy e nagy napot méltó módon megünnepelje. E szép ünnepségre az intézet igazgatósága az összes hazai siketnéma-intézeteknek küldött meghívót.” Lapunkhoz szintén érkezett meghívó és képviselve lesz is mindkét magasztos ünnepélyen, a hol minél több kartársat szeretnénk egybegyűlve látni.

**Miniszteri elismerés.** A vallás és közoktatásügyi miniszter *Együd Lajosnak*, a siketnémák budapesti iskolája igazgatójának, a váci intézetnél helyettes igazgatói minőségében kifejtett buzgalmaért elismerését fejezte ki.

**A gyógypaedagogiai orsz. szaktanács** ez évi első gyűlését szept. 23.-án tartotta, mely alkalommal többek között a szaktanácsnak vidéki tagokkal való kibővítéséről lévén szó, azt a javaslatot terjesztette a miniszter úr elé, hogy fontosabb paedagogiai



kérdések tárgyalása alkalmával a vidéki intézetek igazgatói is hívaszanak be a szaktanácsba. Tárgyalta továbbá *Klis Lajos* váci tanár készítette *kézi számoló gépéről* beterjesztett bírálatokat, a melyek alapján a siketnémák és hülyék intézeteiben taneszközüil való alkalmaztatását ajánlotta a miniszternek.

**Kinevezés.** A vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter úr *Schnellbach Ferencet*, a siketnémák váci orsz. intézete II. éves tanfolyamhallgatóját ideiglenesen a XI. rangosztály 3-ik fokozatába nevezte ki.

**A tanterv bíráló bizottság** szept. 28.-án fejezte be 6 napig tartó hivatalos működését. Az *aradi* és *budapesti* iskolák, a *kolozsvári*, *temesvári* és *váci* intézetek által beküldött tantervek közül — a maga egészében — egyiket sem fogadta el a bizottság, hanem a *budapesti iskola* által beküldött — az iskola volt igazgatója *Borbély Sándor* készítette — tanterv szellemében, az összesből a kiváló jobb részeket átvéve, egy *új tantervet dolgozott ki*. Ezen, 6—8 osztályu siketnéma iskolák számára készített *egységes tanterv* lesz hivatva, a majdnem 100 éves hiányt pótolni, a siketnéma oktatásnak hazánkban új irányt, új lendületet adni. Mi, kik a bizottság tagjainak kipróbált szakképzettségét ismerjük s aziránt teljes elismeréssel vagyunk, bizalommal várjuk az *egységes tanterv* közrebecsátását. Az oriai munka nagyrésze — mely az *egységes tanterv* megalkotásához kívántántatott — *Borbély Sándor* előadóra hárult, emellett azonban bőségesen kijutott a munka a bizottság többi tagjának is. Valóban nagyfontosságú *Wlassics Gyula* miniszter úrnak azon intézkedése, hogy az *egységes tanterv* létrehozását lehetővé tette s hálával tartozunk *dr. Nárai Szabó Sándor*-nak ügyünk e kiváló vezetőjének ki odaadó lelkesültségével az *egységes tanterv* megalkotására az utat előkészítette és a tárgyalás alkalmával a bizottságot böcs elnöklésével vezette; elismeréssel kell adoznunk továbbá *Borbély Sándor* előadónak, kinek a munkából a legnagyobb rész jutott, ki fáradhatatlan munkásságával a bizottság dolgát nagyban megkönnyítette; úgyszintén elismeréssel adozunk a bizottság többi tagjainak is, kik az iskolában szerzett tapasztalataikat az ügy előbbrevitele céljából készséggel érvényesítették az *egységes tanterv* megalkotása alkalmával. Végül nem szabad kicsinyelnünk azoknak munkáját sem, kik az *egyes tantervek* készítésében részt vettek, mert ezzel egy olyan munka létrehozását segítették elő a melyet a külföld még nem mutatott fel, mert siketnémák számára *egységes tanterv* — tudunkkal — még Európa egyik országában sincs. A bizottság tagjai voltak: *dr. Nárai Szabó Sándor* miniszteri titkár *elnök*; *Pivár Ignác*, a vakok intézetének igazgatója *alelnök*; *Borbély Sándor* a váci intézet igazgatója *előadó*; *Klis Lajos*, a váci intézet tanára *jegyző*; *Együd Lajos*, a budapesti iskola igazgatója, *Éliás Jakab* az aradi iskola igazgatója, Grünberger Lipót az izraelita siketnémák intézetének igazgatója, *Klinda Kálmán* a kaposvári iskola igazgatója, *Mihálik Lajos* a vakok intézetének tanára, — a ki azonban a tárgyalásban nem vett részt — *Schäffer Károly* a temesvári intézet és *Taritzky Ferenc* a kolozsvári intézet igazgatója.



**Hivatalos kiküldetés.** A vallás- és közoktatási m. kir. miniszter úr dr. *Váli Ernő* fül- és gégeorvost kiküldötte, hogy a váci siketnéma-intézet növendékeinek hallási fokát állapítsa meg. Nevezett specialista nagy szorgalommal végzi vizsgálódásait, melyek befejezése után bővebb tudósítást hozunk azok eredményéről.

**Szolgáltatattételre való átrendelések.** A vallás- és közoktatásügyi magy. kir. miniszter *Mihály Lajost*, a vakok orsz. intézetének tanárát — *ideiglenes szolgáltatattételre* — a „Képezhető hülyék és gyengeelméjűek“ intézetébe rendelte és helyébe a vakok intézetébe, ugyanoly értelemben a „Képezhető hülyék és gyengeelméjűek“ intézetéből *Török Gyulát* tette át.

**Szakemberek mint hitoktatók.** „— a hit- és vallástanítónak jut első sorban és legnagyobb mértékben az a feladat, hogy a siketnémát szilárd erkölcsi alapra állítva, s kezébe a hitnek világító szövétnekét adva, útnak indítsa, *ellátván őt belülről is az önvédelemnek el nem vesztendő paizsával*“ (Borbély S. : Gyógypaed. Szemle 184. old.). Valóban szebben és szabatosabban nem lehetett volna a siketnémák hitoktatóinak nehéz, de magasztos feladatát meghatározni; de ennek megfelelni csak azon hitoktató lehet képes, ki egyrészt a megfelelő *hitismereteknek birtokában van*, másrészt *azon eszközöket is ismeri, melyekkel a siketnémák lelkivilágához férközhetünk*: szóval, **ki egyszersmint szakember.** Ezért örömmel üdvözljük a budapesti ev. ref. egyházi főhatóságnak azon intézkedését, mely szerint *Németh László*, theológiát hallgatott siketnéma-iskolai tanárt bizta meg a siketnémák budapesti áll. iskolája ev. ref. válású tanulóinak hitoktatásával. — Ezúttal megemlíti, hogy a budapesti iskola izr. vallású növendékek hitoktatását szintén szakember végzi, amennyiben *Adler Simont*, az izr. siketnémák intézetének tanárát bizta meg a miniszter úr ezzel. — Bizvást remélhetjük, hogy mindketten magasztos feladatuk tudatában, annak teljes mértékben megfognak felelni s az egyházi hatóságokat megfokják nyugtatni és győzni, hogy célszerűbb, ha szakember tanítja a hittant.

**Hallási gyakorlatok.** A vallás- és közoktatási m. kir. miniszter úr még a múlt évben elrendelte, hogy a váci siketnéma intézetben rendszeres Urbantschitsch-féle hallási gyakorlatokkal tegyenek kísérletet. Ez intézkedését a jelen évre is kiterjesztette azon utasítással, hogy az egyes osztályok vezetői kísérjék figyelemmel a gyakorlatokat és tanításukat hozzák ezekkel kapcsolatba. Hogy a módszeres gyakorlatok értékéről minél biztosabb meggyőződést nyerhessenek, dr. *Váli Ernő* fülorvos, — a tantestület közreműködésével — precise megállapítja a növendékek hallási fokát a gyakorlatok megkezdése előtt és a tanév végén ezek befejezése után is. Csak ilyen eljárás mellett törhetünk aztán pálcát a hallási gyakorlatok sorsa fölött.

**Új tanfolyam hallgatók.** A váci siketnéma-intézethez *Borbély Sándor* igazgató felterjesztésére *Deschenczky Ferenc* németkeresztúri, *Kabán József* facséti, *Kegler Ferenc* kis-szállási, *Markovics Árpád* kabala-csárdai, *Szabados Ödön* ó-kanizsai és *Szabados Géza* moóri tanítók neveztettek ki új tanfolyamhallgatókul. Midőn leendő pályatársainkat melegen üdvözljük közöttünk, azt kívánjuk nekik, hogy



szeressék meg ügyünket és dolgozzanak lankadatlan szorgalommal és kitartással új pályájukon. A miniszter úr azon bölcs intézkedése, mely szerint 6 új tanfolyamhallgatót alkalmazott, rövid idő múlva véget vet azoknak a visszás állapotoknak, hogy egy tanerő 2 osztályt is kénytelen vezetni.

**Hitoktató változás.** *Kokovay János* a váci intézet ideiglenes róm. kath. hitoktatója alighogy elfoglalta állását, máris megvált tőle. Helyébe a magas minisztérium *Varjú János* és *Sáfrány Károly* kegyesrendi, főgymnasiumi tanárokat bízta meg a hitoktatással. A sok változás, mint már a múlt alkalommal is jeleztük, csak kárára van a növendékek hitéletének fejlesztésére. Ép azért örömmel regisztráljuk önagyméltóságának amaz intézkedését, mely szerint felhívja a nevezett tisztelendő urakat a szükséges szakképzettség megszerzésére. Ez által egyrészt állandósítjuk a hitoktatót és szakképzett egyént nyerünk, másrészt biztosítjuk a hitoktatás eredményességét. is.

**Szabadságolás.** *Pertik Gyula*, a váci intézet jubiláló tanára, megrongált egészségének helyreállítása céljából, három havi szabadságot kért és kapott. Adja Isten, hogy találja meg a keresett üdülést, hogy mihamarabb régi buzgalmával foghasson munkájához.

**Beszédorvosok.** *Dr. Sarbó Artur* egyetemi magántanár a miniszter úr megbízásából az iskolaorvosok kurzusán résztvevő 20 orvos hallgatónak tart előadást a beszédhibák gyógyításáról.

**A gyengetehetségűek iskoláztatásáról** tart felolvasást nov. 18-án d. u. 6 órakor a „Paedagogiai Társaság”-ban dr. *Juba Adolf* egészségtan tanár, lapunk munkatársa.

**A „Vakokat gyámolító országos egyesület”** — mint lapunk 9-ik számában megírtuk — 15 későbbi korban megvakult növendék számára nádszékfonó-műhelyt létesített augusztus 15.-én és ugyanekkor kilátásba helyezte, hogy kefekötő műhelyt is állít. Mint örömmel értesülünk a nemes emberbaráti egyesület ígéretét fényesen beváltotta, a mennyiben 20 új növendéket vett fel a foglalkoztatóba, kiket a kefekötésben fog kiképeztetni. A műhelynek szükséges helyiséget már ki is bérelték és a legközelebb jövőben már megnyílik a új műhely. Az egyesület intézőségének e nemes tette nem szorul dicséretre. De egy sajnálatos tényt kell konstatálnunk és ez az, hogy addig, míg nemes, önzetlen emberbarátok minden anyagi és phisikai erejüket arra áldozzák, hogy a szerencsétlen „vak koldusok” kezéből kiragadják a koldusbotot és önérzetes, hasznos állampolgárokká tegyék őket, addig a nagy közönség páratlan indolentiával viseltetik irántuk. Csak a napokban olvastuk az egyesületnek — a napisajtóban a közönséghez intézett — könyörgő szövegát munkáért. Munkáért és nem alamizsnáért, mert a munkára képesített vak nem alamizsnáért, hanem *munkáért* nyújtja felénk kezét. Egy ily műhelyben munkahiány! Igazán arcunkba szökik a vér! *Budapest székesfőváros tanácsa, az állami hivatalok, iskolák, katonai hatóságok és 700,000 ember nem tud foglalkozást adni egy*

*nehány nyomorult vaknak?! Bezzeg a német vakok intézeteiben nem ülhetnek a munka után epedő vakok ölbe tett kézzel, nem, sőt nem tudnak eleget tenni a városok, állami és katonai hatóságok megrendeléseinek, annyi a munkájuk. Igen ám, de a német városok hatóságainak jó címtáruk van, a melyben a vakok műhelyének címe is bennfoglaltatik; de a mi hatóságaink annyira el vannak foglalva a „jótékony intézmények“ gyámolításával, hogy nem érnek reá a vakok műhelyét a sematizmusban felkutatni. Azért eszi meg a por a vakok intézetnek műhelyében az elárúsításra készített kitűnő munkákat.*

**Megjelent** dr. Juba Adolf tollából „Az iskolák építése és berendezése Németországban és Svájcban.“ (Franklin-Társulat 1898. Ára 1 frt). A munka szerzője 81 iskolának külső- és belső berendezését ismerteti nagy szakértelemmel és 34 ábrával demonstrálja ismertetését. Melegen ajánlhatjuk e könyvet pályatársainknak is, mivel nemcsak hasznos, de eleven stílusa következtében szórakoztató olvasmányt találnak benne.

**Új emberbaráti intézet.** Mint értesülünk a múlt év folyamán egy *Blum József* nevű úri ember hülyéket ápoló intézetet alapított belügyminiszteri engedéllyel Pelsőcön. Az intézetnek 7 növendéke van, a kik *egyelőre* nem részesülnek oktatásban — *csekély számunkra való tekintetből.* Az intézet nagy telken épült és századvégi kényelemmel és minden hygienikus követelménnyel van berendezve. Úgy látszik alapos kilátása van az új intézet tulajdonosának arra, hogy a növendékeinek száma hamarosan emelkedni fog, mert az intézet kibővítésére 40.000 frt kamatmentes kölcsön kért a belügyminisztertől.

**Nagy Péter** kolozsvári kartársunk a történelem és földrajz tanításához szemléleti képeket akarván szerezni, azt a kérést intézi lapunk t. olvasóihoz, hogy olyan tárgyú képes levelező-lapokat küldjenek neki, a miért ő viszonzásul Kolozsvár város nevezetességeit ábrázoló levelező-lapokat küld.

**Telekadományozás.** Már megemlékeztünk lapunkban arról, hogy a vallás- és közoktatási m. kir. miniszter úr átiratot intézett Budapest székes főváros tanácsához, melyben a „Siketnémák budapesti iskolája“ számára alkalmas telket kér. A közgyűlés tárgyalván a miniszter átiratát, a tanács javaslatára, a Zuglóban adományozott 300 négyszögöles telket. Tekintve azonban, hogy a budapesti iskola ezidőszerint tisztán externátus és hogy a gyermekek a város különböző részeiből járnak be, a miniszter úr előreláthatólag nem fogadja el a főváros ajánlatát, hanem új, alkalmasabb telek adományozására kéri majd fel.

### Szerkesztői üzenetek.

*Berinza J., Borbély S., Eliás J. Klinda K., Schäffer K.* igazgató uraknak. Köszönetünket szíves tudósításukért; a jövő számban felhasználjuk.

*Kaplin Gy.* Budapest. Dolgozatodat nem akarjuk két évfolyamra felaprózni, azért a jövő év első számára hagyjuk.